

Diferenciální schopnosti WORKtestu a dotazníku TVP (Inventář dopravně relevantních charakteristik osobnosti) při diagnostice řidičů (srovnávací analýza)

Úvod:

Pro diagnostiku osobnostních charakteristik řidičů z povolání, vyhodovaných řidičů či řidičů se zákazem řízení motorových vozidel existuje řada metod. To však není důvod k tomu, aby nebyly vytvářeny a ověřovány metody nové.

V první řadě jde o metody, které by umožnily odstranit vědomý vliv testovaného na výsledky testů (stylizaci). Určitý potenciál v této oblasti mají projektivní techniky. Zároveň je známo, že klasický projektivní test "Hand test" tato očekávání nenaplnil. Podle našeho názoru k tomu nezabránění stylizace u "Hand testu" dochází z důvodu vazby mezi skrytým projevem agresivity při testování (výběru) a požadavkem na řidiče, aby nebyli na silnici agresivní. Toto spojení je sice implicitní, ale jak ukazuje naše praxe, i řidiči s průměrnou či podprůměrnou inteligencí uvedené spojení v tomto testu snadno odhalují. Vyloučení stylizace odpovědí na podněty v testu či otázky v dotazníku poskytuje z projektivních testů psychodiagnostika WORKtest.

Komplexní výstup testu ze systému psychodiagnostiky WORKtest umožňuje měřit vlastnosti chování jedince, které se vztahují i k rizikovým faktorům osobnosti a nežádoucímu patologickému chování. Tato kritéria jsou shromažďována ve výstupu Worktest pod názvem: Audit: "Způsobilost řidičů motorových a drážních vozidel". Ten zahrnuje kombinaci takových hodnotících položek, které slouží ke zjištění stěžejních nároků kladených na pracovní pozici řidiče motorového a drážního vozidla, požadavky na jeho výkon a také hodnocení stěžejních ukazatelů pro hodnocení rizikových faktorů.

Speciální audit zaměřený na posouzení psychické způsobilosti řidičů z povolání a řidičů se zákazem řízení, který byl sestaven pro tyto účely v psychodiagnostice WORKtest a skládá ze 43 položek (hodnotících kritérií). Ty popisují vlastnosti jedince v následujících oblastech: 1) Osobnost – morální a charakterové předpoklady; 2) Psychická a emoční stabilita; 3) Rizikové chování v dopravních situacích; 4) Vnímaní a adekvátní zpracování podnětů; 5) Reakční a pohybové schopnosti a prostorová orientace; 6) Psychické stavy.

Assessment Technology, s.r.o.

ICO: 8491836, Office: Štěrboholská 102 a, 102 00 Praha 10, zastoupena jednatelem Mgr. Eva Urbanová | GSM: +420 777 022 543 | ed@worktest.cz; Společnost je zapsána u Městského soudu v Praze pod C 319779. www.worktest.cz www.assess.cz

Všechna práva, zejména autorské právo a průmyslová ochranná práva WORKtest jsou výhradním vlastnictvím Mgr. Evy Urbanové a společnosti Assessment Technology, s.r.o., která je držitelem licence na WORKtest[®]. Žádná část díla nesmí být v jakékoliv formě (tiskem, fotokopie, elektronickými či jinými metodami) reprodukována bez písemného souhlasu společnosti. All rights, in particular copyright and industrial property rights are the exclusive property of Eva Urbanová and the company Assessment s.r.o. No part of the work may be reproduced in any form (print, such as photocopies, electronic or other methods) without a written consent.

Samotné rizikové chování v tomto speciálním auditu zahrnuje takové hodnotící položky jako je: (*Agresivita; Impulzivita; Intenzivní prožívání; Lehkomyšlnost; Rizikovost /sklon či ochota riskovat v dopravních situacích/; Roztěkanost; Sklon k užívání návykových a psychotropních látek; Spoléhání na náhodu; Tendence předvádět se; Únava*). To umožňuje diagnostikovat komplexnější rizikové faktory a projevy chování, které v přímé souvislosti ohrožují či znevýhodňují společnost a mohou ji při neznalosti tohoto rizikového chování poškozovat.

Cíl:

Cílem této studie bylo prozkoumat kritériální validitu nejrozličnějších hodnotících položek WORKtestu, které popisují různé aspekty rizikového chování řidičů. V této studii jsme provedli srovnávání výsledků zkoumaných osob (řidičů) dosažených ve WORKtestu s výsledky dosaženými v dotazníku TVP. Tento dotazník je poměrně nový, zaměřený na diagnostiku chování řidičů v dopravních situacích.

Soubor a metodika:

Výzkumný soubor tvořilo 306 probandů (věk od 19 do 66 let, $M = 37,2$; $SD = 10,7$), řidičů, kteří absolvovali dopravně psychologické vyšetření. Mezi nimi bylo 61 profesionálních řidičů (věk od 20 do 64 let, $M = 41,9$; $SD = 12,9$) a 245 řidičů vybudovaných a řidičů se zákazem řízení (věk od 19 do 66 let, $M = 36,0$; $SD = 9,8$). Sběr dat a výzkumné šetření probíhalo od září 2019 do září 2020.

V naší studii jsme použili psychodiagnostiku WORKtest a Inventář dopravně relevantních charakteristik osobnosti (TVP), adaptovaný na českou populaci, vydaný Hogrefe-Testcentrum.

V této studii jsme analyzovali korelace mezi některými položkami WORKtestu a inventáře TVP. Jako objektivní kritéria jsme zvolili počet bodů získaných řidiči v rámci bodového systému, počet přestupků zapsaných v Evidenční kartě řidiče a průměrný počet dopravních přestupků za jeden rok. Objektivní údaje jsme získali z výpisu evidenční karty řidiče. Porovnávali jsme průměry výsledků získaných oběma metodami (WORKtest a TVP) ve skupinách profesionálních řidičů, řidičů vybudovaných a řidičů se zákazem řízení.

Ke zjištění korelace jsme použili výpočet Pearsonových korelačních koeficientů. V tabulkách č. 1-2 jsou zobrazeny korelace, které mají významné hodnoty $>0,05$.

Assessment Technology, s.r.o.

ICO: 8491836, Office: Štěrboholská 102 a, 102 00 Praha 10, zastoupena jednatelem Mgr. Eva Urbanová | GSM: +420 777 022 543 | ed@worktest.cz; Společnost je zapsána u Městského soudu v Praze pod C 319779. www.worktest.cz www.assess.cz

Všechna práva, zejména autorské právo a průmyslová ochranná práva WORKtest jsou výhradním vlastnictvím Mgr. Evy Urbanové a společnosti Assessment Technology, s.r.o., která je držitelem licence na WORKtest*. Žádná část díla nesmí být v jakékoliv formě (tiskem, fotokopie, elektronickými či jinými metodami) reprodukována bez písemného souhlasu společnosti. All rights, in particular copyright and industrial property rights are the exclusive property of Eva Urbanová and the company Assessment s.r.o. No part of the work may be reproduced in any form (print, such as photocopies, electronic or other methods) without a written consent.

Tabulka 1

Korelace mezi položkami dotazníku TVP a protiprávním jednáním na silnici (N = 306)

| | Přestupky | Průměrný počet přestupků za rok |
|--|-----------|---------------------------------|
| Extroverze (dopravně specifická) | | -0,11* |
| Emocionální labilita (dopravně specifická) | -0,12* | |
| Vysoká svědomitost (dopravně specifická) | -0,11* | |
| Vysoká přívětivost (dopravně specifická) | | 0,13* |
| Bagatelizace (dopravně specifická) | -0,14* | |

Podle výsledků, které jsme získali z dotazníku TVP, průměrný počet přestupků za rok koreluje pozitivně s Vysokou dopravně specifickou přívětivostí a negativně s Extraverzí (dopravně specifickou). Počet přestupků uvedených v Evidenční kartě řidiče koreluje negativně s dopravně specifickou Emocionální labilitou, Vysokou svědomitostí a Bagatelizací. Podle našeho názoru mohou negativní korelace mezi počtem spáchaných přestupků a hodnotami dotazníku TVP na stupnici Bagatelizace (dopravně specifická) nasvědčovat tomu, že větší počet dopravních přestupků ve větší míře nemusí mít přímou souvislost s rizikovým chováním řidiče.

Tabulka 2

Korelace mezi položkami WORKtestu a protiprávním jednáním na silnici (N = 306)

| | Body | Přestupky |
|--|-------|-----------|
| Kolegialita, nestrannost, ohleduplnost, přátelskost, slušnost | | -0,12* |
| Konflikty, jejich předcházení a zvládnání | | -0,20** |
| Pozornost a koncentrace – selektivní pozornost | | -0,12* |
| Přizpůsobivost a tolerance | | -0,14* |
| Reakční a pohybové schopnosti – připravenost reagovat – pohotovost | | -0,13* |
| Sociální zralost | | -0,14* |
| Systematičnost | 0,11* | |
| Zájem o profesi řidiče, ztotožnění se s rolí řidiče profesionála | -0,12 | |

Závěrem jsme zjistili, že výsledky WORKtestu ukazují na fakt, že zájem jedince o profesi řidiče z povolání a ztotožnění se s rolí řidiče profesionála, nemá vliv na to, že bude mít nižší počet dopravních přestupků, jak by se zdálo být logické. Naopak zde vidíme pozitivní korelaci, což nevylučuje, že řidič profesionál bude mít nižší četnost dopravních přestupků. Navíc zde hraje roli skutečnost, že řidič profesionál obvykle najede velký počet kilometrů,

Assessment Technology, s.r.o.

ICO: 8491836, Office: Štěrboholská 102 a, 102 00 Praha 10, zastoupena jednatelem Mgr. Evou Urbanovou | GSM: +420 777 022 543 | ed@worktest.cz; Společnost je zapsána u Městského soudu v Praze pod C 319779. www.worktest.cz www.assess.cz

Všechna práva, zejména autorské právo a průmyslová ochranná práva WORKtest jsou výhradním vlastnictvím Mgr. Evy Urbanové a společnosti Assessment Technology, s.r.o., která je držitelem licence na WORKtest*. Žádná část díla nesmí být v jakékoliv formě (tiskem, fotokopie, elektronickými či jinými metodami) reprodukována bez písemného souhlasu společnosti. All rights, in particular copyright and industrial property rights are the exclusive property of Eva Urbanova and the company Assessment s.r.o. No part of the work may be reproduced in any form (print, such as photocopies, electronic or other methods) without a written consent.

na silnicích stráví mnoho času, a tak je větší pravděpodobnost, že se častěji dostane "do hledáčku" dopravní policie než řidič amatér.

Počet přestupků, uvedených v Evidenční kartě řidiče koreluje negativně se zjišťovanými položkami, WORKtest, jako jsou: Kolegialita+ Předcházení a zvládání konfliktů; Pozornost a koncentrace; Přizpůsobivost a tolerance; Reakční a pohybové schopnosti; Sociální zralost.

Počet bodů, uvedených v Evidenční kartě řidiče koreluje negativně se zájmem o profesi řidiče, pozitivně s položkou Systematičnosti.

Rozdíl mezi různými skupinami řidičů, kteří byli zkoumáni použitými metodami, je uveden v tabulkách č. 3 a č. 4.

Tabulka 3

Položky dotazníku TVP, které mají významné rozdíly u různých skupin řidičů (T-test)

| Položka | Řidiči z povolání (N=61) | | Řidiči vybodovaní a ... (N=245) | | Statistická významnost p |
|---|--------------------------|----------------|---------------------------------|----------------|-----------------------------|
| | Průměrná | Směr. odchylka | Průměrná | Směr. odchylka | |
| Extroverze | 12,98 | 5,133 | 14,87 | 4,584 | 0,005 |
| Vysoká otevřenost ke zkušenosti | 16,84 | 3,620 | 18,70 | 4,316 | 0,002 |
| Vysoká otevřenost ke zkušenosti (dopravně specifická) | 8,95 | 3,640 | 10,45 | 4,090 | 0,009 |
| Vysoká přívětivost (dopravně specifická) | 12,57 | 3,179 | 13,62 | 3,240 | 0,024 |

Podle dotazníku TVP profesionální řidiči mají statisticky významné vyšší hodnoty u položek – Extraverze; Vysoká otevřenost ke zkušenosti; Vysoká dopravně specifická otevřenost ke zkušenosti; Vysoká dopravně specifická přívětivost.

Tabulka 4

Položka metody WORKtest, která má významný rozdíl u různých skupin řidičů (T-test)

| Položka | Řidiči z povolání (N=61) | | Řidiči vybodovaní a ... (N=245) | | Statistická významnost p |
|------------------------------------|--------------------------|----------------|---------------------------------|----------------|-----------------------------|
| | Průměrná | Směr. odchylka | Průměrná | Směr. odchylka | |
| Agresivita, hostilita, vybrždování | 1,33 | 0,790 | 1,60 | 0,885 | 0,0315 |

Assessment Technology, s.r.o.

ICO: 8491836, Office: Štěrboholská 102 a, 102 00 Praha 10, zastoupena jednatelem Mgr. Eva Urbanová | GSM: +420 777 022 543 | ed@worktest.cz; Společnost je zapsána u Městského soudu v Praze pod C 319779. www.worktest.cz www.assess.cz

Všechna práva, zejména autorské právo a průmyslová ochranná práva WORKtest jsou výhradním vlastnictvím Mgr. Evy Urbanové a společnosti Assessment Technology, s.r.o., která je držitelem licence na WORKtest*. Žádná část díla nesmí být v jakékoliv formě (tiskem, fotokopie, elektronickými či jinými metodami) reprodukována bez písemného souhlasu společnosti. All rights, in particular copyright and industrial property rights are the exclusive property of Eva Urbanová and the company Assessment s.r.o. No part of the work may be reproduced in any form (print, such as photocopies, electronic or other methods) without a written consent.

Podle metody WORKtest u vyhodovaných řidičů a řidičů se zákazem řízení jsou statisticky významné vyšší hodnoty u položky Agresivita.

Výsledky:

1. Řidiči, kteří mají větší počet přestupků zapsaných v Evidenční kartě řidiče mají nižší výsledky u dopravně specifické emocionální lability, svědomitosti a bagatelizace (zjišťované WORKtestem).
2. Počet přestupků, uvedených v Evidenční kartě řidiče, koreluje negativně s výsledky u zjišťovaných položek ve WORKtestu, jako jsou: Kolegialita; Předcházení a zvládnání konfliktů; Pozornost a koncentrace; Přizpůsobivost a tolerance; Reakční a pohybové schopnosti; Sociální zralost.
3. Počet bodů, uvedených v Evidenční kartě řidiče koreluje negativně se zájmem o profesi řidiče, pozitivně s položkou Systematičností.
4. Podle dotazníku TVP profesionální řidiči mají statisticky významné vyšší hodnoty na stupnicích – Extroverze; Vysoká otevřenost ke zkušenosti; Vysoká dopravně specifická otevřenost ke zkušenosti; Vysoká dopravně specifická přívětivost.
5. Podle metody WORKtest vyhodování řidiči a řidiči se zákazem řízení mají statisticky významné hodnoty u položky Agresivita.

Závěr:

Získané výsledky poukazují na rozdíl mezi diagnostickou citlivostí inventáře TVP a WORKtestem v různých aspektech zjištěných výsledků chování řidičů.

Z toho lze usoudit, že obě metody je možné použít jako vzájemně se doplňující, komplementární.

Literatura:

Černochová, D. & Rudá, A. (2016). TVP-Inventář dopravně relevantních vlastností osobnosti. Praha: Hogrefe – Testcentrum.

Mgr. Eva Urbanová, Mgr. Viktor Pasnichenko a PhDr. Weinberger

Assessment Technology, s.r.o.

ICO: 8491836, Office: Štěrboholská 102 a, 102 00 Praha 10, zastoupena jednatelem Mgr. Evou Urbanovou | GSM: +420 777 022 543 | ed@worktest.cz; Společnost je zapsána u Městského soudu v Praze pod C 319779. www.worktest.cz www.assess.cz

Všechna práva, zejména autorské právo a průmyslová ochranná práva WORKtest jsou výhradním vlastnictvím Mgr. Evy Urbanové a společnosti Assessment Technology, s.r.o., která je držitelem licence na WORKtest*. Žádná část díla nesmí být v jakékoliv formě (tiskem, fotokopie, elektronickými či jinými metodami) reprodukována bez písemného souhlasu společnosti. All rights, in particular copyright and industrial property rights are the exclusive property of Eva Urbanova and the company Assessment s.r.o. No part of the work may be reproduced in any form (print, such as photocopies, electronic or other methods) without a written consent.